

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Реферат о завршеној докторској дисертацији

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду, на VII редовној седници одржаној 26. 09. 2019. године, изабрало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације, под насловом **КООПЕРАТИВНА НАСТАВА И АКАДЕМСКА САМОРЕГУЛАТОРНА ЕФИКАСНОСТ УЧЕНИКА КАО ПРЕДИКТОРИ ШКОЛСКОГ УСПЕХА**, коју је поднео докторанд Горан Пљакић. Пошто смо проучили поднету дисертацију, поднесимо Већу следећи реферат о њеној оцени.

Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Горан Пљакић је рођен 16. 08. 1987. године у Крушевцу. Основне академске студије педагогије завршио је на Филозофском факултету Универзитета у Нишу са просечном оценом 9.47 (девет и 47/100). Мастер академске студије педагогије завршио је, такође, на Филозофском факултету у Нишу, са просечном оценом 10 (десет). Мастер рад је одбранио на тему *Доношење одлука ученика током рада у малим групама* 2012. године. У децембру 2013. године уписао је докторске студије на Филозофском факултету Универзитета у Београду на Одељењу за педагогију и андрагогију. На докторским студијама испите је положио са просечном оценом 9,75 (девет и 75/100).

Током основних и мастер академских студија у два наврата му је додељена стипендија („Доситеја”) Фонда за младе таленте Републике Србије. Филозофски факултет у Нишу доделио му је награду као најбољем дипломираном студенту мастер академских студија на студијском програму у школској 2011/12. Град Ниш јануара 2013. године доделио му је награду као најбољем студенту у 2012. години на Филозофском факултету Универзитета у Нишу.

Посао педагога, волонтера-стажисте, обављао је током маја, јуна и јула 2012. године у средњој школи “Свети Трифун” у Александровцу. У периоду од 17.07.2012. до 16.07.2014.

године обављао је посао сарадника у настави за извођење вежби из области Педагошких наука на Високој школи струковних студија за васпитаче у Крушевцу. У наведеној институцији од 17.07.2014. године обавља посао асистента за извођење вежби из области Педагошких наука.

До сада је објавио следеће научне радове:

- Пљакић, Г. (2013). Квалитет доношења одлука ученика током рада у малим групама: баждарење КДО-МГ скале. *Наша Школа – часопис за теорију и праксу васпитања и образовања*, 74(1), 29-54. [M51].
- Пљакић, Г. (2013). Поремећаји у социјалном понашању кроз призму теорије еколошких система. *Синтезе - часопис за педагошке науке, књижевност и културу*, 2(3), 33-50. [Рад у часопису без категоризације].
- Пљакић, Г. (2013). Култура коришћења слободног времена, *TIMS. Acta*, 7(2), 163-170. [M52].
- Пљакић, Г. (2014). Традиционалне теорије настанка поремећаја у социјалном понашању. *Васпитање и образовање – часопис за педагошку теорију и праксу*, 39(1), 79-95. [M51].
- Пљакић, Г. (2015). Модели експеримената у педагогији. *Педагогија*, 70(2), 155-169. [M51].
- Пљакић, Г. (2016). Парадокс образовних реформи – пример Србије. *Синтезе - часопис за педагошке науке, књижевност и културу*, 5(9), 31-38. [M53].
- Пљакић, Г. (2017). Схватања утемељивача експерименталне педагогије о њеном односу са педагогијом као научном дисциплином. *Педагогија*, 72(2), 229-241. [M51].
- Пљакић, Г. (2019). Педагогија у друштву учења. *Синтезе - часопис за педагошке науке, књижевност и културу*, 8(15), 39-49. [M51].

Докторска дисертација Горана Пљакића **КООПЕРАТИВНА НАСТАВА И АКАДЕМСКА САМОРЕГУЛАТОРНА ЕФИКАСНОСТ УЧЕНИКА КАО ПРЕДИКТОРИ ШКОЛСКОГ УСПЕХА** има 275 страна основног текста и следећу структуру: Теоријски оквир истраживања (19–129); Методолошки оквир истраживања (130-143); Резултати истраживања са интерпретацијом (144-266); Закључак (267-275). На крају рада наведена је коришћена литература (293 библиографске јединице). Рад обухвата и 122 стране прилога у којима су дати инструменти коришћени у емпиријском делу истраживања и сви табеларни и графички прикази резултата истраживања, као и биографију кандидата.

Предмет и циљ дисертације:

Формулација *предмета истраживања* произлази из теоријског и емпиријског приступа истраживању и значаја који кооперативна настава и академска саморегулаторна ефикасност ученика имају у васпитно-образовном процесу. Предмет дисертације су кооперативна настава и академска саморегулаторна ефикасност ученика као предиктори школског успеха. Овако дефинисан предмет произлази из оствареног теоријског приступа истраживању, као и на основу развоја, стања и тенденција у истраживањима предиктора школског успеха ученика. Истраживање је утемељено и на схватању значаја кооперативне наставе и саморегулаторне ефикасности ученика у оквиру формалног образовања као неопходних чинилаца подршке ученицима да се развијају као аутономне личности, прилагодљиве на интензивне друштвене промене и ефикасне на пољу свог професионалног деловања. Предмет рада се везује за педагошку оријентацију сагледавања аутономно подржавајућег образовног контекста и интерактивних наставних метода као услова оспособљавања појединаца да активно и ефикасно уче, да на основу заједничких активности у групама самостално доносе одлуке, да самостално регулишу своје поступке и деловања, да међусобно сарађују и ослобађају свој креативни потенцијал.

У складу са наведеним предметом, *циљ истраживања* био је да се испита да ли су кооперативна настава и академска саморегулаторна ефикасност ученика значајни предиктори њиховог школског успеха. У раду се истражује релевантност регресионог модела предиктора школског успеха ученика утемељеног на интегрисаним начелима *теорије социјалне међузависности* и *социјално когнитивне теорије*. Из постављеног циља истраживања произлазе следећи задаци истраживања:

1. Испитати заступљеност основних компонената структуре кооперативне наставе у интерактивним облицима рада према перцепцији ученика.
2. Испитати израженост компонената академске саморегулаторне ефикасности код ученика.
3. Испитати повезаност кооперативне наставе и академске саморегулаторне ефикасности ученика.
- 3.а. Испитати повезаност основних компонената структуре кооперативне наставе и позитивних компонента академске саморегулаторне ефикасности ученика.

3.6. Испитати повезаност основних компонената структуре кооперативне наставе и негативних компонената академске саморегулаторне ефикасности ученика.

4. Испитати повезаност академске саморегулаторне ефикасности ученика и њиховог школског успеха.

4.a. Испитати повезаност позитивних компонената академске саморегулаторне ефикасности ученика и њиховог школског успеха.

4.6. Испитати повезаност негативних компонената академске саморегулаторне ефикасности ученика и њиховог школског успеха.

5. Испитати директну повезаност кооперативне наставе и школског успеха ученика.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

У складу с природом овог значајног проблема истраживања и резултатима досадашњих истраживања у овој области, а на основу постављеног циља истраживања, општа претпоставка од које се полази у овом истраживању јесте да су кооперативна настава и академска саморегулаторна ефикасност ученика значајни предиктори школског успеха. У најопштијем смислу претпоставља се да ће се показати релевантност регресионог модела предиктора школског успеха ученика утемељеног на интегрисаним начелима *теорије социјалне међузависности* и *социјално когнитивне теорије*. Полазна претпоставка указује да се у оквирима основних компонената структуре кооперативне наставе и академске саморегулаторне ефикасности могу идентификовати чиниоци које су кључни за наведену предикцију.

На основу опште хипотезе и задатака истраживања дефинисане су следеће посебне хипотезе истраживања:

(1) Према процени ученика интерактивне облике рада у нашим школама не карактерише свака компонента структуре кооперативне наставе;

(2) Поједине компоненте академске саморегулаторне ефикасности изражене су код ученика;

(3) Кооперативна настава је предиктор развоја академске саморегулаторне ефикасности ученика (претпоставља се да основне компоненте структуре кооперативне наставе имају позитивну повезаност са позитивним компонентама академске

саморегулаторне ефикасности ученика, док основне компоненте структуре кооперативне наставе имају негативну повезаност са негативним компонентама академске саморегулаторне ефикасности ученика);

(4) Академска саморегулаторна ефикасност ученика је значајан предиктор школског успеха (претпоставља се да позитивне компоненте академске саморегулаторне ефикасности ученика имају позитивну повезаност са школским успехом, док негативне компоненте академске саморегулаторне ефикасности ученика имају негативну повезаност са школским успехом);

(5) Кооперативна настава је значајан предиктор школског успеха и након статистичког уклањања утицаја академске саморегулаторне ефикасности ученика.

Кратак опис садржаја дисертације:

Дисертацију чине четири кључна дела: теоријски оквир истраживања, методолошки оквир истраживања, резултати истраживања са интерпретацијом и закључак.

Теоријски оквир истраживања структуриран је у три целине. У првом поглављу овог дела разматрано је питање одређења школског успеха и његових кључних чинилаца. У другом поглављу анализа обухвата одређење кооперативне наставе, приказ разумевања кооперативности кроз историју педагошке мисли, теоријске основе кооперативне наставе/учења (кооперативна настава са становишта бихејвиористичких теорија, кооперативна настава са становишта когнитивно развојних теорија учења, кооперативна настава са становишта социјално когнитивне теорије, теорија социјалне међузависности као оквир за разумевање кооперативне наставе/учења), дефинисање кооперативне наставе/учења и њених основних компонената (позитивна међузависност ученика, индивидуална одговорност ученика, унапређујућа интеракција „лицем у лице“, вежбање социјалних вештина, вредновање групних процеса, структурирање наставног задатка), типове група ученика у којима се реализује кооперативна настава/учење. Затим су приказани методолошки оквири и резултати истраживања на подручју кооперативне наставе који су значајни за проблем овог истраживања. У трећем поглављу анализирана су питања теоријског утемељења академске саморегулаторне ефикасности (најдетаљније се

анализира социјално когнитивна теорија као оквир за разумевање саморегулисаног учења, самоефикасности и академске саморегулаторне ефикасности), одређења њених карактеристика и основних компонената, као и одређења појмова кључних за њено разумевање (самоефикасности и саморегулисаног учења). Такође, дати су методолошки оквири и резултати релевантних истраживања на пољу самоефикасности и саморегулисаног учења, као и преглед релевантних студија академске саморегулаторне ефикасности ученика.

У другом делу рада приказан је *методолошки оквир истраживања*: проблем истраживања, предмет истраживања, циљ и задаци истраживања, хипотезе истраживања, варијабле истраживања, узорак истраживања, методе, технике и инструменти истраживања, карактер истраживања, значај истраживања, ниво и начин обраде података, ток и организација истраживања. Постављен предмет и циљ истраживања јасно показују свеобухватан и темељан приступ проблему истраживања.

Централни део докторске дисертације Горана Пљакића представља трећи део у којем кандидат представља резултате емпиријског истраживања, њихову анализу, интерпретацију, критичку оцену истраживања и закључке и педагошке импликације истраживања. Резултати истраживања прегледно и систематично су представљени према дефинисаним задацима истраживања уз повезивање са резултатима других сродних истраживања.

Резултати истраживања показују да се у школама кооперативна настава често не реализује у правом смислу те речи, јер је у пракси заступљеност индикатора њених основних компонената половична. Изузев *изазова*, све позитивне компоненте академске саморегулаторне ефикасности ученика су израженије од њихових супротних димензија, то јест негативних компонената. Кооперативна настава се показала као значајан предиктор академске саморегулаторне ефикасности ученика. Међу компонентама кооперативне наставе, као предиктори позитивних компонената академске саморегулаторне ефикасности ученика, идентификовани су: *позитивна међузависност ученика* (на основу ње се може предвидети аутономија, интеракција и кооперативно учење, продуктивно учење и самостално доношење одлука), *структурирање наставе, вежбање социјалних вештина, евалуација групних процеса* (на основу њих се могу предвидети изазов и аутономија) и *унапређујућа интеракција „лицем у лице“* (на основу ње се може

предвидети интеракција и кооперативно учење). Од компонената кооперативне наставе, као предиктори негативних компонената академске саморегулаторне ефикасности, издвајају се *унапређујућа интеракција „лицем у лице“* (на основу ње се могу предвидети аверзија, зависност, репродуктивно учење и некооперативност и субмисивност) и *позитивна међузависност ученика* (на основу ње се може предвидети репродуктивно учење). Академска саморегулаторна ефикасност ученика се показала као значајан предиктор њиховог школског успеха, где су се издвојиле следеће компоненте: *самостално доношење одлука, зависност, репродуктивно учење и интеракција и кооперативно учење*. Коначан интегративни модел предиктора школског успеха граде *позитивна међузависност ученика, самостално доношење одлука, интеракција и кооперативно учење, зависност, репродуктивно учење и извршавање одлука*. Позитивна међузависност ученика, као компонента кооперативне наставе, остварује директан и индиректан допринос предикцији школског успеха. У наведеној релацији академска саморегулаторна ефикасност остварује медијаторску улогу. Модел објашњава 31,7% варијансе школског успеха ученика. У дисертацији добијени налази истраживања усаглашени су са интегрисаним начелима теорије социјалне међузависности и социјално когнитивне теорије на којима је утемељена општа хипотеза истраживања према којој се међу компонентама кооперативне наставе и академске саморегулаторне ефикасности ученика могу идентификовати предиктори њиховог школског успеха. На основу добијених резултата Горан Пљакић отвара низ нових питања подстицајних за будућа истраживања, од којих су многа повезана са практичним педагошким импликацијама и могућностима унапређивања педагошке праксе у области унапређивања кооперативне наставе, академске саморегулаторне ефикасности ученика и школског успеха ученика.

Закључак је последња целина рада, који обухвата приказ рада у целини и закључна разматрања, уз наглашавање кључних идеја, решења, резултата истраживања и педагошких импликација.

Остварени резултати и научни допринос:

Докторска дисертација Горана Пљакића представља вредан прилог педагошкој науци. Школски успех ученика и чиниоци на основу којих се школски успех може предвидети

(као његови предиктори) већ деценијама се налазе на самом врху листе најчешће истраживаних феномена на подручју образовања. Обављеним емпиријским истраживањем утемељеним на кључним поставкама релевантних концепција васпитања и теорија учења, кандидат је значајно допринео бољем разумевању односа кооперативне наставе, академске саморегулаторне ефикасности и школског успеха, дубљем сагледавању постојећих проблема у васпитној пракси и отварању нових могућности развоја и унапређења наставног рада и школског успеха ученика. Налази истраживања указују да је интеграција становишта теорије социјалне међузависности и социјално когнитивне теорије, спроведена у овом раду, била оправдана. Њима је поткрепљена и општа хипотеза истраживања да су кооперативна настава и академска саморегулаторна ефикасност ученика значајни предиктори школског успеха. Спроведеним истраживањем остварен је значајан допринос постојећем фонду знања у области опште педагогије, школске педагогије, дидактике и педагошке психологије. У дисертацији се препознаје и истиче сложеност испитиваног проблема, која се рефлектује кроз теоријску утемељеност, постављени циљ и разраду задатака, примењене технике истраживања и критичку анализу и интерпретацију добијених резултата. Аутор дисертације, ослањајући се на резултате истраживања, предлаже низ корака, смерница, конкретних активности на обезбеђивању системске подршке на пољу професионалног развоја наставника како би наставници преиспитивали лична разумевања везана за употребу кооперативне наставе и њен допринос на различитим подручјима васпитно-образовне делатности. Добијени резултати истраживања би потенцијално могли да дају наставницима смернице за успешнију организацију и реализацију кооперативне наставе, за подршку ученицима да користе различите саморегулаторне стратегије учења (као што су самоконтрола, самопроцена, постављање циљева и планирање, последице самосталног деловања и реконструисање околине) и на тај начин унапреде постигнућа ученика у школи. Дисертација може бити од помоћи наставницима, стручним сарадницима и истраживачима посвећеним унапређивању квалитета наставе и школског успеха ученика, што је од кључног значаја за васпитно-образовни рад у целини. Спроведеним истраживањем отворени су нови аспекти сагледавања истраживаног проблема, а рад је подстицајан за будућа теоријска и емпиријска истраживања.

Закључак:

Према оцени Комисије, дисертација је урађена у складу са одобреним предлогом докторске дисертације, представља самостално и оригинално научно дело које нуди значајан научни допринос разумевању феномена школског успеха и чиниоца на основу којих се школски успех може предвидети.

На основу изложеног, Комисија оцењује да докторска дисертација Горана Пљакића под насловом **КООПЕРАТИВНА НАСТАВА И АКАДЕМСКА САМОРЕГУЛАТОРНА ЕФИКАСНОСТ УЧЕНИКА КАО ПРЕДИКТОРИ ШКОЛСКОГ УСПЕХА** испуњава услове који се овој врсти радова постављају и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду, да је прихвати и одобри усмену одбрану.

У Београду, 07. 10. 2019. године

КОМИСИЈА:

др Александар Тадић, ванредни професор (ментор)
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Радован Антонијевић, редовни професор
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Јелена Врањешевић, ванредни професор
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)

др Саша Дубљанин, доцент
(Филозофски факултет Универзитета у Београду)